

N:o 30.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående sättet för organistlöns utgående; gifven Stockholms slott den 11 december 1903.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående sättet för organistlöns utgående.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Carl von Friesen.

Förslag

till

Lag

angående sättet för organistlöns utgående.

Den till organist utgående lön skall af församlingen sammanskjutas efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1905.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 december 1903.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
 Statsråden: ODELBERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 WESTRING,
 RAMSTEDT,
 BERGER,
 MEYER,
 VON FRIESEN,
 VIRGIN.

13:o.

Departementschefen, statsrådet von Friesen, anmälde i underdånighet Kyrkomötets skrifvelse den 6 oktober 1903 i anledning af Kungl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Kyrkomötet angående sättet för organistlöns utgående, äfvensom i samband därmed Riksdagens skrifvelse den 14 mars 1903 i anledning af väckt motion i fråga om skyldigheten att bidra till organists aflöning. Ang. sättet för organistlöns utgående.

Härefter yttrade departementschefen:

»Uti sin nu föreliggande skrifvelse har Riksdagen anfört: att vid 1903 års riksdag enskild motionär väckt förslag om tillägg till gällande bestämmelser rörande organisters aflöning, i syfte att organistlön skulle, i likhet med hvad som gällde om klockares i penningar utgående aflöning, samman skjutas efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet vore stadgade; att åt gällande bestämmelser angående klockare- och

organistlönernas utgående, med afseende å prästs skyldighet att bidraga till nämnda löner, gifvits den tolkning, att präst skulle efter samma grunder som andra kommunalt skattskyldige bidraga till klockarelön, men att präst däremot vore frikallad från att deltaga i organists aflöning; att någon saklig grund till en sådan åtskillnad mellan organists och klockares lön dock ej torde kunna påvisas; samt att en dylik åtskillnad ej heller torde i praxis i allmänhet iakttagas, hvilket antagligen hade sin förklaring i, bland annat, den olägenhet, som vore förenad med en olika utdebitering af ifrågavarande löner, och obetydligheten af den ökning i beloppet för den enskilde, som föranleddes af deltagande jämväl i organistlönen; på grund hvaraf Riksdagen anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelse därom, att organistlön skall utgå efter samma grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade.

Efter nådig remiss har kammarkollegium öfver berörda framställning infortrat yttranden från Stockholms stads konsistorium och samtliga domkapitel, som hört åtskilliga dem underlydande präster, samt från öfverståthållareämbetet och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga län inom riket, hvarefter kammarkollegium afgifvit eget underdånigt utlåtande.

Stockholms stads konsistorium samt domkapitlen i Uppsala, Linköping, Skara, Lund, Karlstad och Visby hafva förmått sig icke hafva något att erinra mot Riksdagens framställning. Stockholms stads konsistorium har upplyst, att någon skillnad i sättet för klockare- och organistlönernas utgörande icke gjordes i hufvudstaden, utan uttaxerades därstädes bidrag till dessa löner likasom till öfriga kyrkliga behof, med undantag af prästerskapets aflöning, å samtliga skattskyldiga. Domkapitlet i Visby har meddelat, hurusom af en del kontraktsprostar inom detta stift, hvilka samtliga blifvit af domkapitlet hörda i ärendet, särskildt framhållits, att, så vidt dem vore bekant, det redan allmänt vore praxis, att organistlönerna uttaxerades efter samma grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet vore stadgade.

Domkapitlet i Strängnäs har likaledes biträdt Riksdagens förslag, därvid flertalet ledamöter emellertid hemställt, att den ifrågasatta nya bestämmelsen icke måtte träda i kraft förr än vid tillämpningen af näst inträffande löneroglering.

Flertalet ledamöter af domkapitlet i Härnösand har likaså, vid det förhållande att klockare- och organistbefattningar numera vanligen vore förenade samt den af Riksdagen önskade anordningen redan faktiskt tillämpades i en mängd församlingar, förordat utfärdandet af en allmän bestämmelse härutinnan. En ledamot, lektorn W. M. Carlgren, har däremot

ansett detta vara hvarken nödigt eller lämpligt samt i sådant syfte hänvisat till kontraktsprosten V. B. Friesendahls och vice kontraktsprosten J. E. Björkqvists till domkapitlet i ärendet afgifna yttranden. Uti dessa yttranden erinras, bland annat, hurusom i små och mindre bemedlade församlingar, där aflöningen vore knappt tilltagen för prästen, det för denne kunde blifva mycket betungande att deltaga i organistlönen, att någon anledning till ett sådant deltagande så mycket mindre syntes förefinnas, som prästerskapet i och för fullgörandet af sina ämbetsåligganden icke hade samma behof af organistens biträde som af klockarens, och att, äfven om den nu föreslagna förändringen genomfördes, olägenheten af en olika utdebitering i allt fall skulle kvarstå i fråga om andra kyrkobetjäntes, såsom kyrkovaktares och orgeltrampares, aflöning, hvaruti prästerskapet enligt meddelade resolutioner ej vore skyldigt deltaga.

Betänkligheter mot Riksdagens framställning hafva ock uttalats af domkapitlen i Växjö, Kalmar, Västerås och Göteborg. Domkapitlet i Växjö — som erinrar, hurusom, då Riksdagens förslag framträdde såsom en följdriktig utveckling af den grundsats, som genom tolkning af 5 § i nådiga förordningen den 2 november 1883 angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster ansågs vara fastslagen, men denna tolkning, som visserligen hade stöd i berörda stadgandes ordalydelse, dock tvifvelsutan hvarken förutsetts eller åsyftats vid Kyrkomötets samtycke till sagda lagbestämelse, det kunde vara att befara, att ett fortgående på den sålunda inslagna vägen möjligen skulle leda därhän, att yrkande skulle framkomma, gående ut därpå, att prästerskapet äfvenledes skulle deltaga i församlingsavgifter för sin egen aflöning — anser sig icke kunna underlåta att uttala en viss tvekan, när det gällde en rubbning af den grundsats, som af ålder varit tillämpad i fråga om prästerskapets skyldighet att deltaga i aflöning af kyrkliga ämbetsmän och betjante. Domkapitlet i Kalmar har likaledes förmenat det hafva varit till följd af förbiseende, som prästerskapet genom ofvan åberopade nådiga förordning afhändts privilegieförmånen af frihet från deltagande i klockarens aflöning, samt fördenskull, och då i små församlingar, där prästen ofta vore den enda eller en af de få för inkomst af kapital eller arbete skattande, hans bidrag för dylika ändamål som det nu ifrågasatta kunde blifva ganska betungande, tillstyrkt, att lösningen af den anomali i den kyrkliga lagstiftningen, som förefunnnes i fråga om klockare- och organistlönernas utgörande, måtte ställas i sammanhang med ett allmänt ordnande af prästerskapets löneförhållanden. Domkapitlen i Västerås och Göteborg hafva helt och hållet afstyrkt den af Riksdagen föreslagna förändringen. Domkapitlet i Västerås har åberopat, att då, såsom i ett af kontraktsprosten A. M. Nyman till domkapitlet afgifvet ytt-

rande i ärendet erinrats, sättet för de olika utdebiteringarna nog kunde med god vilja så förenklas, att olägenheterna därpå blefve minimala, samt den frihet, prästerskapet nu åtnjöte från deltagande i organistlön, torde få anses såsom en dem tillkommande löneförmån, någon ändring härutinnan åtminstone under nuvarande lönereglering näppeligen syntes kunna eller böra ifrågakomma, helst den nu afsedda skyldigheten att bidraga till organistens aflöning, ehuru i och för sig obetydlig, dock i mindre församlingar kunde komma att medföra ökade utgifter för den enskilde. Domkapitlet i Göteborg har framhållit, bland annat, att den omständigheten, att en del präster stillatigande åtagit sig en utskyld, icke borde kunna berättiga till att på andra prästmän lägga en ökad tunga, som väl i många fall skulle blifva obetydlig, men i andra åter komma att kännas mycket tryckande.

Af öfverståthållareämbetet och länsstyrelserna har Riksdagens framställning i hufvudsak lämnats utan anmärkning. Öfverståthållareämbetet har dock förmålt, att då, såsom Stockholms stads konsistorium meddelat, hufvudstadens präster redan bidroge till såväl klockare- som organistlönen, någon bestämmelse i nu ifrågakomna hänseende icke, hvad Stockholm anginge, syntes erforderlig. Vidare har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län ansett, att med utfärdandet af särskild bestämmelse därom, att organistlön skulle utgå efter samma grunder som kommunalutskylder, borde kunna utan nämnvärd olägenhet anstå intill dess Eders Kungl. Maj:t funne skäligt förordna om ett allmänt ordnande af organisternas löneinkomster, i likhet med hvad som skett i fråga om klockarnes. Slutligen har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs län ifrågasatt, huruvida icke med nu föreliggande ärende kunde anstå i afbidan på lösningen af frågan om reglering af organisternas löneförmåner. Af öfriga länsstyrelser har en del endast förklarats icke hafva något att erinra mot bifall till framställningen, under det andra särskildt betonat behovet af en sådan lagbestämmelse som den nu ifrågasatta samt fördenskull uttryckligen tillstyrkt och förordat Riksdagens härutinnan gjorda hemställan, därvid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län tillika framhållit, att den nya lagbestämmelsen borde omedelbart träda i kraft utan afbidan på utgången af gällande lönekonventioner för vederbörande prästerskap. Till stöd för den föreslagna förändringen har hufvudsakligen åberopats, att därigenom endast komme att lagfästas de grunder, efter hvilka organistlönerna redan inom ett flertal församlingar utdebiterades, och att det måste anses önskvärdt, att samma

i och för sig lämpliga grunder i förevarande afseende blefve tillämpade öfverallt i riket.

Kammarkollegium erinrar till en början om innehållet af 30 § i 24 kapitlet kyrkolagen, enligt hvilken § organisten väljes af kyrkoherden och församlingen, som honom lönar, allt som de däröfver kunna förenas. I fråga om val af organist hade väl sedermera tid efter annan närmare föreskrifter blifvit meddelade, men beträffande organisternas löneförmåner och desammas utgörande funnes fortfarande ingen annan bestämmelse än som innefattades i sagda § af 1686 års kyrkolag. Då prästerskapet af ålder varit befriadt från skyldigheten att för sina löneinkomster deltaga i församlingarnas utgifter till kyrkobetjäningens aflönande, hade den åsikten ock numera gjort sig gällande, att prästerskapet enligt sina privilegier ägde att fortfarande åtnjuta samma förmån utan vidare inskränkning, än som betingades af bestämmelsen i nådiga förordningen den 2 november 1883, att klockares i penningar utgående lön skulle sammanskjutas efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet vore stadgade, åt hvilken bestämmelse gifvits den tolkning, att prästerskapet vore pliktigt att i likhet med andra skattskyldiga deltaga i klockares aflöning. Kammarkollegium erinrar, hurusom denna åsikt äfvenledes blifvit af Eders Kungl. Maj:t vid flera tillfällen bekräftad, i hvilket hänseende åberopas åtskilliga af Eders Kungl. Maj:t i sådan riktning fattade beslut.

Vidare anför kammarkollegium, att då prästerskapet sålunda numera allnämt deltog i klockares aflöning, kunde kammarkollegium för sin del icke finna annat än lämpligt, att ett sådant deltagande ägde rum jämväl i fråga om organistlön, helst klockare- och organistbefattningarna, åtnin- stone på landsbygden, vanligen vore förenade, samt den härför utgående aflöning flerstädes torde vara gemensam för båda befattningarna utan närmare utredning därom, huru mycket belöpte på den ena eller andra be- fattningen. Då för önskvärdheten af en för hela riket gällande bestäm- melse i det syfte, Riksdagen angifvit, jämväl syntes tala den omständig- heten, att den af Riksdagen ifrågasatta anordningen, enligt hvad upplyst blifvit, redan faktiskt tillämpades inom en mängd församlingar, funne sig kammarkollegium, med afseende å hvad sålunda och i öfrigt i ärendet förekommit, hafva all anledning biträda den härutinnan af Riksdagen gjorda och af de flesta i ärendet hörda myndigheter understödda framställningen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och med förmålan att af- löningen till organisterna vid vissa domkyrkor, enligt hvad kammarkollegium inhämtat, torde bestridas delvis eller i sin helhet ur domkyrkornas kassor enligt för dem fastställda stater, hemställer kammarkollegium att, med

ändring eller förklaring af 30 § i 24 kapitlet kyrkolagen, måtte utfärdas allmän bestämmelse därom, att organistlön skall, i den mån densamma åligger menighet, i likhet med klockares i penningar utgående aflöning sammanskjutas efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade.

Vid underdånig anmälan den 29 augusti 1903 af Riksdagens skrifvelse med däröfver afgifna yttranden anförde jag, att jag ansåge förevarande ämne vara af beskaffenhet att, jämlikt 114 § regeringsformen och prästerskapets privilegier den 16 oktober 1723, för utfärdande af den utaf Riksdagen ifrågasatta bestämmelse erfordrades Kyrkomötets bifall; och beslöt Eders Kungl. Maj:t, på min, af öfriga närvarande statsrådsledamöter biträdda, hemställan, inhämta yttrande af Kyrkomötet, huruvida Kyrkomötet för sin del hade något att erinra mot en bestämmelse i det af Riksdagen angifna syfte.

Uti sin omförmälda, till svar härå aflåtna skrifvelse har Kyrkomötet yttrat följande:

I likhet med Riksdagen och flertalet i ärendet hörda myndigheter ansåge äfven Kyrkomötet lämpligt, att den prästerskapet redan åliggande skyldigheten att deltaga i klockares aflöning utsträcktes till att omfatta jämväl deltagande i organistlön. Någon hållbar grund till en olikhet i berörda afseende mellan dessa slag af löner torde nämligen icke finnas. Kyrkomötet hyste så mycket mindre någon betänklighet att förorda det framlagda förslaget, som det tillvägagående, hvilket nu skulle erhålla laglig stadfästelse, med prästernas begifvande redan tillämpades inom ett stort antal, kanske de flesta församlingar.

Såsom kammarkollegium framhållit, borde det ifrågasatta stadgandet icke medföra ändring i de på vissa orter förefintliga särskilda förhållanden, enligt hvilka organistlön helt eller delvis utginge af kassor, donationer eller eljest af andra medel än bidrag från församlingsmedlemmarne. Någon uttrycklig föreskrift härom torde emellertid knappast vara erforderlig, då tvekan i berörda hänseende lika litet borde uppstå i detta fall som i fråga om klockarelön, beträffande hvilken dylik föreskrift icke funnes meddelad eller visat sig behöflig.

Kyrkomötet finge alltså i underdånighet anmäla, att Kyrkomötet mot Eders Kungl. Maj:ts förevarande framsällning icke haft något att erinra.»

Departementschefen uppläste härefter ett i enlighet med angifna grunder utarbetadt förslag till lag angående sättet för organistlöns utgående; och

hemställde departementschefen, att förslaget måtte Riksdagen till antagande föreläggas.

Till denna hemställan, i hvilken statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle nådig proposition af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

Edward Bäcklin.
